

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРАВОСУДДЯ

В И С Н О В О К

щодо проекту Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо полегшення доступу до правосуддя внутрішньо переміщених осіб та інших категорій осіб, права, свободи чи інтереси яких були порушені внаслідок збройного конфлікту, тимчасової окупації, надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру (реєстр. № 5183 від 26 вересня 2016 року)

За дорученням Голови Верховної Ради України від 28 вересня 2016 року Комітет з питань правової політики та правосуддя розглянув на своєму засіданні від 22 лютого 2017 року (протокол 56) проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо полегшення доступу до правосуддя внутрішньо переміщених осіб та інших категорій осіб, права, свободи чи інтереси яких були порушені внаслідок збройного конфлікту, тимчасової окупації, надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру (реєстр. № 5183 від 26 вересня 2016 року), поданий народними депутатами України Тимошенко Ю.В., Немирею Г.М., Рябчиним О.М. (далі – Законопроект).

Згідно з пояснювальною запискою Законопроект розроблений з метою сприяння виконанню пункту 6 статті 5 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15.04.2014 року за №1207-VII щодо відшкодування матеріальної та моральної шкоди, заподіяної внаслідок тимчасової окупації, громадянам України, іноземцям та особам без громадянства, з держави, що здійснює окупацію.

Для досягнення мети автором пропонується внесення змін до Цивільного процесуального кодексу України з метою ефективної реалізації права позивача на звернення до суду за захистом своїх порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів внаслідок тимчасової окупації території України, зокрема, Автономної Республіки Крим, міста Севастополь та окремих районів, міст, селищ і сіл Донецької та Луганської областей, військової агресії, збройного конфлікту, надзвичайної ситуації природного чи техногенного характеру. А також пропонується внести зміни до Закону України «Про судовий збір» з метою надання внутрішньо

переміщеним особам, членам сімей загиблих, пораненим особам, особам, які перебували в полоні або були незаконно позбавлені волі або викрадені, а також особам, чиє право власності на рухоме та нерухоме майно було порушено, пільг щодо сплати судового збору при зверненні до суду із відповідними заявами.

Розглядаючи Законопроект, Комітет з питань правової політики та правосуддя виходить з такого.

Положеннями Основного Закону України передбачено, що права і свободи людини і громадянина, гарантії цих прав і свобод, а також судочинство визначаються виключно законами України (пункти 1, 14 частини першої статті 92), права і свободи людини і громадянина захищаються судом (стаття 55).

Варто зазначити, що в умовах тимчасової окупації частини території України та військової агресії Російської Федерації в окремих районах Донецької і Луганської областей проблема захисту прав і свобод людини постає особливо гостро. Поряд із першочерговими завданнями щодо зміцнення національної безпеки, подолання економічної кризи, реформування державного управління забезпечення прав і свобод людини залишається головним обов'язком держави та має визначати зміст і спрямованість її діяльності.

Статтею 3 Конституції України передбачено, що права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Відповідно до частини першої статті 5 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» Україна вживає всіх необхідних заходів щодо гарантування прав і свобод людини і громадянина, передбачених Конституцією та законами України, міжнародними договорами, усім громадянам України, які проживають на тимчасово окупованій території.

Зазначеним Законопроектом пропонується надати фізичним особам право вибору підсудності за своїм місцем проживання чи перебування у справах за їх позовами про захист порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів (в тому числі про відшкодування шкоди, завданої внаслідок обмеження у здійсненні права власності на нерухоме майно або його знищення, пошкодження) у зв'язку з військовою агресією, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією території України, надзвичайними ситуаціями природного чи техногенного характеру.

Однак, варто звернути увагу на необхідність узгодження зазначених положень Законопроекту з вимогами статті 12 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» та частиною першою статті 1 Закону України «Про здійснення правосуддя та кримінального провадження у зв'язку з проведенням антитерористичної операції», які встановлюють порядок

визначення підсудності справ у зв'язку з неможливістю здійснювати правосуддя судами на тимчасово окупованих територіях, окремими судами в районі проведення антитерористичної операції та є спеціальними нормами.

Як вбачається із запропонованих змін до Закону України «Про судовий збір» внутрішньо переміщеним особам та іншим категоріям осіб, права, свободи чи інтереси яких були порушені внаслідок збройного конфлікту, тимчасової окупації території України, надається можливість захистити свої права шляхом звернення з позовом до країни-агресора про відшкодування завданої майнової та/або моральної шкоди. Однак, слід зауважити, що передбачений Законопроектом порядок звернення до суду не забезпечує ефективного способу реалізації права на судовий захист прав та законних інтересів зазначених категорій осіб.

Крім того, загалом погоджуючись із необхідністю вдосконалення механізмів реалізації конституційних прав і свобод громадян України, які перебувають у складних життєвих умовах, пов'язаних з тимчасовою окупацією території України, а також проведенням антитерористичної операції на території Донецької і Луганської областей, члени Комітету звертають увагу, що наявні в Законопроекті положення стосовно необхідності додаткового законодавчого врегулювання питань захисту прав, порушених внаслідок надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру, потребують детальнішої аргументації.

Разом з тим, запропоновані авторами зміни до Закону України «Про судовий збір» щодо звільнення позивачів у визначених Законопроектом категоріях справ від сплати судового збору полегшать доступ до правосуддя та зменшать фінансове навантаження на осіб, які постраждали внаслідок військової агресії, збройного конфлікту, тимчасової окупації території України, надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру та потребують захисту у зв'язку із завданою шкодою.

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України висловило позицію про доцільність повернення Законопроекту на доопрацювання з урахуванням висловлених зауважень та пропозицій.

Комітет з питань бюджету ухвалив рішення, що Законопроект матиме вплив на показники бюджету (може призвести до зменшення доходів спеціального фонду державного бюджету від судового збору залежно від кількості відповідних заяв і позовів до суду та може потребувати додаткових видатків загального фонду державного бюджету на функціонування органів судової влади). У разі прийняття відповідного закону до 15 липня 2017 року він має вводитись в дію не раніше 1 січня 2018 року, а після 15 липня 2017 року – не раніше 1 січня 2019 року (або 1 січня наступного за цим року залежно від часу прийняття закону).

Комітет з питань запобігання і протидії корупції, висловивши зауваження, дійшов висновку, що Законопроект відповідає вимогам антикорупційного законодавства, корупціогенних факторів не виявлено.

Комітет з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи на своєму засіданні 6 жовтня

2016 року розглянув зазначений Законопроект та дійшов висновку про доцільність прийняття його в першому читанні за основу.

Комітет з питань національної безпеки і оборони, розглянувши на своєму засіданні 16 листопада 2016 року зазначений Законопроект, прийняв рішення рекомендувати Верховній Раді України прийняти його в першому читанні за основу.

Комітет з питань прав людини, національних меншин і міжнародних відносин, розглянувши Законопроект на своєму засіданні 8 грудня 2016 року, дійшов висновку про доцільність його прийняття за основу за результатами розгляду в першому читанні.

На підставі викладеного вище, Комітет з питань правової політики та правосуддя вирішив:

1. Рекомендувати Верховній Раді України проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо полегшення доступу до правосуддя внутрішньо переміщених осіб та інших категорій осіб, права, свободи чи інтереси яких були порушені внаслідок збройного конфлікту, тимчасової окупації, надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру (реєстр. № 5183 від 26 вересня 2016 року), поданий народними депутатами України Тимошенко Ю.В., Немирею Г.М., Рябчиним О.М., прийняти за основу.

2. Доповідачем від Комітету з цього питання під час розгляду на пленарному засіданні Верховної Ради України визначено Голову Комітету Князевича Р.П.

Голова Комітету

Р.П. КНЯЗЕВИЧ